

MÚLTIDÉZŐ

IX. ÉVFOLYAM, 2019. III. KÜLÖNSZÁM

Vasszécseny eddig egyetlen komoly régészeti tanulmányban nem szerepelt, az idők során itt előkerült leletek valahogy soha nem ütötték meg a régész társadalom ingerküszöbét. Valóban, kiemelkedő régészeti emlék nem került elő, igaz komoly kutatások sem voltak soha. Ambrózy-Migazzi István végzett 1913 márciusában nemhivatalos ásatásokat a Papkert területén, amire majd később visszatérünk, majd az 50-es évek közepén ugyanitt Káldy Lajos akkori iskolaigazgató, miután a pedagógusföldek a Papkertben voltak. Ez is magánkezdeményezés volt. Süle József nyugalmazott szécsenyi iskolaigazgató az Egeralján előkerült leletek miatt tett bejelentést a szombathelyi múzeumnál, és 1961-ben Buocz Teréz itt beazonosított egy római útszakaszt. Bertók László kéziratos falutörténetét úgy kezdte, hogy a Múltidéző szerkesztője kisdíákként egy római érmet talált a Papkertben, ezzel a ténnyel bizonyítja a falu római kori múltját, az itt felsorolt előzmények mit sem tudva.

1. kép - Tűzkő és radiolit kőpengék Kányásról, a Papkertből és Császtbányáról; 2. kép - Bronzkori kőbalt a Kövesről; 3. kép - Kőbuzogány és kőbaltatöredékek a Papkertből

Ez a mostani régészeti kataszter csak egymás mellé rakja a különböző helyeken őrzött, fellelt emlékanyagot, a múlt rekonstruálását a szakemberekre bízta. Településünk eme távoli múltjával a Múltidéző az elmúlt időben több alkalommal is foglalkozott, de így összegyűjtve és bemutatva, most összegezzük az eddig ismerteket. Egy-egy tárgyról röviden elmondjuk a tudottakat, azok jelenlegi fellelhetőségét csak akkor említjük meg, ha azok nem a Múltidéző szerkesztőjének gyűjteményében találhatók.

A Kőpengék az utóbbi évtizedben kerültek elő terepbejárások alkalmával, a Kövesi kőbaltára a 80-as évek elején bukkantak rá, ma egy szombathelyi magángyűjteményben található. Ugyanitt fellelt kisebb párja egy szécsenyi család tulajdonában lappang. A Papkertben tavaly kerültek felszínre ezek a kőbaltá-, kőbuzogány töredékek.

4. kép - Csiszoló-, fenő-, és dörzskövek a Kövesről, a Papkeretből és Császtbányáról; 5. kép - Bronzkori edény a Balátáról, Egeraljáról; 6. kép - Korai és középső bronzkori edénytöredékek Kövesről;

A fenőkövek, dörzskövek és csiszolókövek is az utóbbi évtized szisztematikus gyűjtőmunkájának eredményei. A bronzkori edény a Tsz körüli földmunkákkal került elő az Egeralján a múlt század nyolcvanas éveinek elején, egy szécsenyi magángyűjteményben található. Itt a Tsz körül a 70-es években a Baláta patak mederszabályozásakor fekete grafitos kelta edényeket tört össze a markológép, a Múltidéző szerkesztője díákként ezeket a leleteket akkor a Savaria Múzeumba vitte be.

7. kép -Írásjeles cseréptöredék a Kövesről; 8. kép - Kelta edénytöredékek a Kövesről és a Papkertből; 9. kép - Vulkáni tufából kifaragott kézi malomkőtöredékek a Papkertből

A Kövesen pár éve előkerült feliratos cseréptöredék ma Dr. Károlyi Mária őskoros régésznél van, aki a feliratos cseréptöredékek Közép-Európai emlékanyagával foglalkozik. A grafitos fekete kelta hombárperem átmérője meghaladja a 60 cm-t, a képen második lapos peremtöredék is megközelíteti a 60 cm-es átmérőt. Tehát mindkettő óriás tárolóedény volt. Az edényvastagságuk másfél cm. A Papkertben fellelt kézi malomkő a múlt század végén került elő.

10. kép - Vulkáni tufából kifaragott kézi malomtöredék a Papkertből; 11. kép - Romanizált kelta edénytöredékek a Papkertből és a Kövesről; 12. kép - 2 méteres épületpárkány az új kastély parkjában a múlt század 80-as éveinek elején, ma már nem található

A romanizált kelta edénytöredékek is kb. 60 cm átmérőjű nagy tárolóedények voltak. A múlt század hetvenes éveiben a Múltidéző szerkesztője diákként készítette ezeket a fotókat az új kastély parkjában akkor még fellelhető római épületkövekről. Bándy Gábor múzeumigazgatóhoz el is juttatta azokat, de a Savaria Múzeum semmi érdeklődést nem mutatott az anyag iránt.

13. kép - Ugyanaz a párkány ugyanitt; 14-15. kép - Római épületkövek az új kastély parkjában a múlt század 80-as éveinek közepén

A legnagyobb, több mint 2 méteres párkány az új kastély felújításakor eltűnt, a többi épületkő maradvány ma is megtalálható a parkban. Ambrózy-Migazzi István ásatásai kapcsán ezeket olvashatjuk az akkori Szombathelyi Újságban: „A tanai és lipárti határok érintkezésénél, a Gyöngyös-part és a rumi vasútvonal közelében a szécsenyi plébániabirtokon és a káptalanföldek egy részén a szántóvető ember ekéje sokszor megakadt, az arató kaszája nem egyszer kicsorbult a föld felszínén levő kemény kődarabokban. Itt-ott nagyobb téglák, kőfalnak nyomait sejtették. Az idősebb lipárti emberek emlékeznek arra is, hogy e helyről valamikor szekérszám hordták be a faluba a köveket és tégladarabokat.”

16-18. kép – Római párkánytöredékek az új kastély parkjában ma

Majd később az ásátás eredményéről ezt olvashatjuk: „A jó búzatermő talaj csakugyan régi idők emlékeit rejtegette. A sok mindenféle alakú és mintázatú edénydarabokon, lapos római téglákon, szobormaradványokon, egy szép terra sigillatán kívül több kőfal és csatorna nyomaira akadtak. Találtak egy kemenceszerű üreget is, amelynek falai meglehetősen épségben megmaradtak. A kő edényrészletek alakja, virágos, girlandos díszítése, a téglák alakjai mind arra engednek következtetni, hogy itt római emlékekkel állunk szemben. Úgy tudjuk, hogy a kiasott leleteket s a helyet legközelebb szakértők is meg fogják vizsgálni és s így remélhetjük, hogy a szakszerű kutatás nem közönséges eredményekre fog vezetni.” Sajnos aztán jött az I. Világháború és minden feledésbe merült. Semmi kétségünk nem lehet afelől, hogy a szécsenyi plébános az uraság számára is adott a földjén előkerült épületkövekből múrom céljára annak angolparkjába.

19. kép – Római oszlopok az új kastély parkjában; 20. kép – Római oszloptalpat a Kossuth utcában; 21. kép – Faragott római pillér az új kastély parkjában

Amikor a papkerti pedagógusföldet a rendszerváltás közeledtével a Tsz kezelésbe vette, a nagyobb teljesítményű traktorok újabb épületköveket forgattak ki a földből, ekkor került felszínre a képen látható ólomcsapolásos épületkö is, illetve ez a második kézi malomkerék töredék.

22. kép – Pillér-párkány, esetleg szobortalpat az új kastély parkjában; 23. kép – Ólomcsapolásos épületkö a Múltidéző szerkesztőjének kertjében; 24. kép – Malomkő töredékek ugyanitt

A kisebb-nagyobb épületkö-töredékek a papkerti parcella szélére sodródtak a szántások során, majd a mellette lévő erdőszávba, csalitosba lettek bedobálva. Még ekkor is azonban vitték haza belőlük az emberek kerti dísznek, hídalapnak magánhasználatra.

A lipárti templom építéséről egy legenda maradt fenn a 20. századig, miszerint a Papkert területéről a templom építéséhez az épületköveket az angyalok három egymást követő éjjel a templom mai helyére hordták.

25-26. kép – Épületkövek a Papkert mellei csalitosban; 27. kép – Épületkövek a Múltidéző szerkesztőjének kertjében

A legenda szerint ez után az akkori építetők úgy döntöttek, hogy a mai helyén építik fel a templomot. A lipárti templom ezredfordulós külső felújításakor elő is kerültek ezek a római kövek a levert vakolat alatt. Sőt a szájhagyomány azt is megőrizte, hogy még a templomot körülvevő cinteremfal kapuja alatt is római épületkő található, ami ma is látható a múlt század második felében elbontott cinteremfal pillérje alatt.

28. kép – A lipárti templom egykori cinterem kapuja pillérének alapzata; 29. kép – A lipárti templom egykori cinterem falából; 30. kép – Római épületkő a lipárti templom diadalívének pillérjébe

A templomfal teljes magasságában középkori eredetű, az ablakokat, az ajtókat a későbbi átépítések eltüntették.

31-33. kép: A lipárti templom felújításakor előkerült római épületkövek a templom falaiban

A templom felújításakor a padlástérben a boltív és a fal közötti sirt-törmelék közül került elő ez a feliratos kőtöredék. Dr. Szentlélek Tihamér római koros régész a feliratot megpróbálta rekonstruálni, mint anno a szombathelyi Iseumi ásatások idején, de ezúttal nem járt sikerrel.

34. kép – Feliratos kőtöredék a lipárti templomból; 35. kép – Bronzattas a Papkertből; 36. kép – Törött bronzkulcs a Papkertből; 37. kép – Gyűrűkulcs a Papkertből

38. kép - Bronzfibulák a Papakertből; 39. kép - Bronzfibula a Papakertből; 36. kép - Bronzdíz a Papakertből; 40. kép - Bronzfüggő a Kövesről

Egy lipárti magángyűjtemény őrzi az alábbi kisbronzokat, érmeket, melyek kivétel nélkül, mind a Papkertben kerültek elő az ezredforduló környékén.

Az üvegtálka, aminek a pereme került elő, kb. 10 cm átmérőjű lehetett. A síküveg-töredékek arra engednek következtetni, hogy a Papkert területén voltak olyan épületek, aminek az ablakai üvegezve voltak.

41. kép - Orsógomb a Papakertből; 42. kép - Bronzszegecs a Papakertből; 43. kép - Üvegtöredékek a Papakertből; 44. kép - Mozaikkő a Papakertből

2016 nagy felfedezése volt ez az 5/4-es bronz hüvelykujj, ami teljesen új megvilágításba helyezi a Papkert régészeti jelentőségét, hisz, az eddigi feltételezéseket, miszerint egy római villagazdaság lehetett itt - írja felül. 5/4-es bronzszobor ugyanis nem gyakran volt egy villagazdaság tulajdonában, azok legtöbbször csak katonai táborok státusszimbólumai közé tartoztak, és szinte kivétel nélkül a császárt ábrázták. Ezt feltevést támasztja alá a tavaly talált mozaikkocka is, valamint az ugyancsak tavaly talált bronzlapocska, ami feltehetően egy páncéling egy pikkeje lehetett.

45. kép - Bronzlapocska a Papakertből; 46. kép - Ötnegyedes bronz hüvelykujj a Papakertből; 47. kép - Pénzek a Papakertből és a Kövesről

Visszatérve a tárgyi emlékegyűjteményhez, természetesen a pénzek jól datálhatók, fontos idő-meghatározók, azonban azok meghatározására most nem vállalkozunk. Valóban az első római pénzérmét a Múltidéző szerkesztője találta a Papkert területén általános iskolás korában, és azt akkor megmutatta osztályfőnökének, Bertók László tanárnak. Ez a múlt század hatvanas éveinek legvégén volt. Azóta több érme is előkerült terepbejárások alkalmával, mind a papkertből, mind a Kövesről.

48. kép - Pénzek a Papkertből; 49-51. kép - Ezüstpénzek a Papkertből; 52. kép - Bronzpénz a Papkertből

53-56. kép - Pénzek a Papkertből

57-60. kép - Pénzek a Papkertből

Azonban a pénzeknél is pontosabb idő-meghatározók a terra sigillata emlékanyag. Ami a műhelyek gyártási technikája, mintakészlete alapján azt is elárulja, milyen kereskedelmi kapcsolatban állt ezekkel az itt élő római lakosság, netán a legionáriusok. A terra sigillata gyűjtemény több mint két évtizedes, sajnos a legkorábbi darabok mára elkallódtak. Ezek a dísztlak a helyi anyagban 14-22 cm átmérőjű példányok lehetnek, különösen a kocsi-hajtó jelenetet ábrázoló töredék nagyon szép, annak anyaga is kicsit eltér a többitől. A töredékeken láthatók még állatfigurák, mitológiai alakok, illetve növényi ornamensek és az általános tojássor fríz.

61-62. kép - Terra sigillata töredékek a Papkertből és a Kövesről; 63. kép - Finomkerámia töredékek a Papkertből

Kuriózumnak számít az amfora fül töredék, ami megint fontos kereskedelmi, szállítási termék volt a maga korában.

A hullámzott padlócserep csúszáságtló funkciót töltött be, ugyanakkor az 1.8 cm vastagságú kőlapok-töredékek szintén járólapok lehettek.

64. kép - Amforafül-töredék a Papkertből; 65. kép - Járólap töredékek a Papkertből; 66. kép - Kőlap töredékek a Papkertből

A különböző habarcs és terrazo rögek leginkább a Papkertben kerültek felszínre, ami azt jelenti, hogy a téglák és vagy kőépületek mellett, itt voltak sövényfalas, sárral betapasztott épületek is. Az 1913-as Szombathelyi Újság a Papkertben felelt csatornarendszerről is írt. Ennek nagyon sok töredéke került azóta is felszínre. Az egyik ilyen töredéken egy bekarcolt görög alfa betű, vagy más olvasatban egy ókeresztény hal-szimbólum is látható.

67. kép - Habarcs és terrazo töredékek a Papkertből és Császtbányáról; 68. kép - Vízvezeték cseréptöredékek a Papkertből; 69. kép - Alfa betű vagy hal-emléma karcolat egy vízvezeték cseréptöredéken a Papkertből; 70. kép - Átlyukasztott tetőcserep töredék a Kövesről

Mindhárom római lelőhelyszínen (itt a két Császtbányát egynek vettük, valójában ez két különböző helyszín, csak a nevük azonos, feltehetően a középkori Alsó-és Felső Császt lehetnek) nagyon sok a tetőcserep, és épülettéglák törmelék. A Kövesen egy ilyen töredék át is lett lyukasztva, ami talán rögzítési pont lehetett, vagy később ez a darab más, valamilyen függesztési funkciót kapott. A téglák és cseréptöredékek mellett mindenütt sok a kötőtörmelék. Ezek között van kisebb és nagyobb. Anyagukban rendkívül változatosak. Pl. Császtbányán fehér márvány is előkerült, de a kőszegi pala, vagy a vulkanikus bazalt és tufa mindenütt található. A lyukacsos szerkezetű és tömör, üledékes fehér mészkő leginkább Császtbányán került elő.

71. kép - Tetőcserep töredékek a Papkeretből és a Kövesről; 72. kép - Habarcsos téglák a Papkertből; 73. kép - Épülettéglák töredék a Papkertből; 74. kép - Épülettéglák töredék Császtbányáról

Nagyobb homokkő tömbök is Császtbánya területén található. Itt egy vörös mészkő épületkő-töredék is előkerült. A Szombathelyi Újság az 1913-as írásában rengeteg cseréptöredékről ír, és ez igaz mindhárom vasszecsényi helyszínen is. Nagyon sok mindenütt a nagy, hombárszerű kerámia-töredék. A Papkertben jött a felszínre talán a legnagyobb, aminek átmérője a 60 cm-et is meghaladta, az edény falvastagsága 2 cm.

75. kép - Kőtöredékek a Papkertből, Császtbányáról és a Kövesről; 76. kép - Vörös mészkő Császtbányáról; 77. kép - Homokkő Császtbányáról

78. kép - Hombáredény töredék a Papkertből; 79. kép - Germán jellegű edénytöredékek a Papkertből; 80. kép - Fekete edényaljak és fedőtöredékek a Papkertből, a Kövesről és Császtbányáról

81. kép - Fekete peremtöredékek a Papkertből, Császtbányáról és a Kövesről; 82. kép - Terrakotta színű edénytöredékek a Papkertből, Császtbányáról és Kövesről; 83. kép - Szürke edényaljak a Papkertből Császtbányáról és a Kövesről

84. kép - Fültöredékek a Papkertből, Császtbányáról és a Kövesről; 85. kép - Szürke és terrakotta színű edénytöredékek a Papkertből, Császtbányáról és a Kövesről; 86. kép - Fekete edénytöredékek a Papkertből, Császtbányáról és Kövesről

Az Ambrózy-Migazzi István papkerti ásatásairól tudósító írás megemlíti egy kemencét, ami akkor viszonylag jó állapotban került elő. A Papkertben, de a másik két lelőhelyen a Kövesen és a Császtbányán is rengeteg kohósalak-töredék került elő. Császtbánya, az egykori Császt néha Császtkovácsként is volt írva, ami a falu mesterségére is utalhat, ahol kovácsműhelyek lehettek.

87. kép - Cseréptöredékek a Papkertből, Császtbányáról és a Kövesről; 88. kép - Szürke peremtöredékek a Papkertből, Császtbányáról és a Kövesről; 89. kép - Kohósalak-töredékek a Papkertből, Császtbányáról és a Kövesről

Ezért nem meglepő, hogy vaskohászati leletek is kerültek elő innét az utóbbi években. Még hozzá elég nagy mennyiségben. Egy ólomdarab is, ami mindenképp fémművességre vall. A leletek alapján a római kor után is lakják a települést, egyrészt erre utalnak a germanizált cserépdarabok, amik talán a gepida kor emlékei, majd a kis számú avar leletanyag. Itt kel megjegyezni, hogy 1928-ban, amikor a Stóger vendéglő udvarán jégvermet ástak, temetőre ástak rá, néhány sírmelléklet állítólag a Nemzeti Múzeumba került, ahol avarként határozták meg azokat. Valójában itt lehetett Milek falu temetője, amit a Lipárttal történő egyesülés után elhagytak, mivel a Keresztelő Szt. János templom is itt volt. Milek esetleg lehet avar eredetű település, hiszen a Gyöngyös patak mellett egy földdombon, magaslaton terült el. (Mileket a szájhagyomány a múlt század közepéig Mülök-ként őrizte meg.)

890. kép - Vasolvadékok, vassalak és vastömb Császtbányáról; 91. kép - Acélozott vastömb Császtbányáról; 92. kép - Ólomdarab Császtbányáról

Milek tehát mindenképp lakott település volt az Árpád korban. A falu később Lipárt egyik utcájává vált, amit Ószegnek hívtak még a múlt század közepén is. Milek malmának falai, melyet az 1217-es káptalani oklevél is megemlíti, még mai is állnak nyomaiban. Sajnos a múlt század végén a helyi Tsz bontatta el az épület többi részét. A malom környéki telkeken még ma is sok malomkő és középkori cserépdarab kerül elő a kertekben.

93. kép - Acéltömb a Papkertből, vasszőgek és vaslemezek Császtbányáról és a Papkertből; 94. kép - Avar kerámiatöredékek Kövesről és Császtbányáról; 95. kép - Árpád-kortól a XIV. századig kerámiatöredékek Milekről, Kövesről és Császtbányáról

96-98. kép - A mileki malom falmaradványai

A település másik, még ma is álló középkori épülete a lipárti templom. A középkor óta érintetlen falszakaszai a padlástérben, a boltozat fölött még ma is láthatóak. Az ezredfordulós külső felújításkor, - amikor az egész újkori vakolat leverésre került -, került elő egy kicsi, eredeti mérműves ablaktöredék a déli falon, ami a felújítás után bemutatásra is került, P. Hajmási Erika középkoros régésznek köszönhetően, aki jelen volt a falkutatáskor. Ugyanekkor került elő, a padlástérből ledobott sít között egy 52 cm-es középkori fa szobortöredék is, amit először korhadt gerendának hitt mindenki. Feltételezhetően a templomban még a középkor végén is álló Szűz Mária szárnyasoltár egyik mellékalakja lehetett. Ennek a szárnyasoltárnak a fő alakja, Szűz Mária szobra ma is a templom legnagyobb ékessége, régészeti kataszterünkben azért teszünk vele kivételt, mivel egymagában rávilágít a település középkori kultúrájára, jelentőségére, mint ahogy a római kori 5/4-es bronzujj is ezt bizonyítja. A tavalyelőtti évben Barták Csaba, a Magyar Képzőművészeti Egyetem szobrász-restaurátor szakos hallgatója diplomamunkájában megkutatta, elemezte a szobrot, ami alapján már remélhetőleg nem sokat várat magára a szobor teljes restaurálása. Barták Csaba festékmintákat vett a szoborról, melyet mikroszkóp alatt elemzett.

99. kép - Kézi malomkő Milekről; 100. kép - A lipárti templom középkori fala a templom boltozata feletti padlástérben; 101. kép - Mérműves ablaktöredék a lipárti templom déli falán

A Múltidéző szerkesztője saját lakóháza bővítése során talált rá Ferdinánd király ezüstpénzére. A Patrona Hungariae motívumot ez alapján mintázta meg házának oromfalán. Ez telek Milek szélő telke, ami közvetlenül szomszédos volt a káptalan lipárti uradalmi birtokával.

102. kép - Gótikus szobortöredék a lipárti templomból; 103-105. kép - Gótikus Mária szobor a lipárti templomból; 106. kép - Ferdinánd ezüstpénz Milekből, a káptalan lipárti falkolájának területéről

Eddig még nem említettük, de a múlt század nyolcvanas éveinek első felében, az ó-Ebergényi kastély felújításakor kisebb ásatások történtek a kastély körül, melyet szintén P. Hajmási Erika középkoros régész felügyelt. Az előkerült leletekről azonban a Múltidéző szerkesztőjének nincsenek információi. Ásatáskor mindenestre, felszínre kerültek az enyingi Török család által épített egykori várkastély, reneszánsz udvarház falmaradványai. A kitermelt földkupacok később az egykori szécsenyi malomárokba kerültek töltésnek, itt hanyódott sokáig ez a várkastélyból való kő lépcsőtöredék. Mára azonban ezt is betemették.

107-108. kép - Az ó-kastély körüli ásatások fotói, egykori várfal és bástya; 109. kép - Lépcsőtöredék a szécsenyi udvarházból

Még a múlt század végén került elő Császtbányáról az itt közölt ökor jégpatkó. Császtbánya mellett volt az egykori császi tó, a XVI. században még Halastónak hívták, talán ennek jegén használták egykor ezt a patkót. Tavaly került elő az új-kastély vizes-árkából a képen látható 14 cm átmérőjű rézserleg vagy réztál töredék, amin egy vésett kerti jelenet látható, két négyablakos ház léckerítéssel. Feltételezhetően egy XVII. századi rézmetsző munkája. Feltehetően az Ebergényi család hajdani értékei közé számított. A lipárti templomot Jákfalvi Horváth István a káptalan kanonokja 1754-ben barokk stílusban átépíttette, az ezredforduló után, a templombelső festésének restaurálásakor kerültek elő a pilléreket eredetileg díszítő barokk stukkódíszek, illetve a barokk oltárról való kis, 8 cm-es szobortöredék, ami a templomból ellopott Szt. Mihály arkangyal mérlegében volt. Szt. Mihály a végítéletkor a lelkeket méri, a káptalan védőszentje. A miseruha egyidős a lipárti templom barokk kori átépítésével, sajnos restaurálásra szorul.

110. kép - XVII. századi ökor jégpatkó Császtbányáról; 111. kép - Rézserleg-töredék az új-kastély vizes-árkából; 112. kép - XVIII. századi miseruha a lipárti templomból; 113. kép - Jákfalvi Horváth István kanonok címere a lipárti templom kórusmellvédjén

A XVIII. század végén nagy építkezések voltak a faluban, a káptalan ekkor alakította ki lipárti uradalmi központját, intézőházat, mellé gazdasági épületeket, vendégfogadót, molnárházat épít, az Ebergényi család pedig ekkor vásárolja meg a Batthyányiaktól Szécsenyt, és Ebergényi István országgyűlési követ, császári és királyi titkos tanácsos új kastélyt is épít megszerzett birtokán. A káptalani intézőházat az ezredforduló után újjáépítették, eredeti berendezése megsemmisült. Az új-kastély copfstílusú kályhája sincs már meg, pedig a II. világháborút még átvészelte.

114-115. kép - Barokk stukkódíszek a lipárti templom pillérjein; 116. kép - Imádkozó lélek-figura a lipárti templom barokk oltáráról; 117. kép - A káptalan gazdatiszti házának ajtódíszje; 118. kép - Az új-kastély copfstílusú kályhája

Az új kastély betemetett kútja egy időkapzsula, őrzi a múltat, ami talán egyszer feltárul majd. A káptalan vendégfogadját a XIX. század második feléig bérleménybe adták ki, majd a Stöger család vásárolta meg. A vendégfogadó egykori pincéjében kerültek elő ezek a krajcárok, melyek az építéssel egyidősek.

119. kép – Az új-kastély betemetett kútja; 120-123. kép Mária Terézia kori krajcárok a Stöger vendéglő pincéjéből

A szécsenyi templom építetőjének, Ebergényi Benedeknek a portréja, a Múltidéző szerkesztője restauráltatta a szécsenyi templom részére. A szécsenyi templom zászlóképei a templom padlásán pusztultak, amiket ugyancsak ő restauráltatott. A zászlórúd a szécsenyi templom padlásán még ma is hányódik.

124. kép – Ebergényi Benedek portréja; 125-126. kép – A szécsenyi templom zászlóképei; 127. kép – A szécsenyi templom zászlórúdja

Természetesen minden lelőhelyet használták a mezőgazdasági munkák során, így nem lehet csodálkozni azon, hogy azokon újkori cserépdarabok is találhatóak, amik sokszor meg tudják zavarni a múltunk iránt érdeklődő embert. Ilon Gábor régész segítette a leletek rendszerezésében, meghatározásában, köszönet érte.

128. kép – Későközépkori, újkori kerámiatöredékek Kövesről, Császtbányáról és a Papkertetből; 129. kép – Lipárt község táblája; 130-130. kép – A Stöger vendéglő és szikvízüzem palackjai

Lipárt község tábláját néhai Boda Károlyné őrzi meg a mának, jelenleg a polgármesteri hivatalban található. A Stöger családról már volt szó, az ő családi gyűjteményük őrzi ezt a két szódásüveget, különösen a Trianoni döntést elutasító darab számít ritkaságnak.

A Múltidéző szerkesztője az utóbbi másfél évtizedben többször is felvetette már egy Helytörténeti Gyűjtemény jogosságát, indokoltságát, üresen álló épületekben való megvalósíthatóságát, mindezidáig eredménytelenül. Talán ez a mostani összegzés előbbre viszi ezt az ügyet. Ennek reményében adjuk közre ezt a mostani különszámot.